

BLOCS I WIKIS PER A L'AULA: UNA EXPERIÈNCIA EN L'ENSENYAMENT EN VALENCIÀ

Antoni DE LA TORRE
IES Joanot Martorell (València)

1. INTRODUCCIÓ

La gran majoria d'adults som immigrants (o si ho preferiu, pelegrins) digitals tenint en compte la ràpida generalització i ampliació dels recursos que la web col·laboradora 2.0 ha promogut els darrers quatre anys i, en canvi, no ho són els joves amb internet a casa. Fem una ullada a la història recent.

Amb el *crack* de les empreses «puntcom» de finals dels noranta, el mercat va reorientar els serveis d'internet creant noves tecnologies i processos comunicatius d'**interacció social**. A finals del 2004 es comença a parlar de la **web 2.0**: una nova web basada en comunitats on els usuaris són els creadors de continguts i es comuniquen. Se simplifiquen les tecnologies per facilitar a tots la creació i l'actualització ràpida dels continguts, sense preocupar-se de conèixer codis de programació, ni de disseny, etc. Les eines d'ara ja inclouen plafons de control molt simple, que des d'un navegador web permeten controlar tots els aspectes d'un bloc o un wiki, és a dir, no és necessari tenir coneixements de programació ni de disseny, ni usar programes d'edició. Des de qualsevol ordinador connectat a la xarxa es pot editar i actualitzar un bloc. Al capdavant, es tracta d'un nou marc d'interacció, participació i comunicació social on tot el món passa de ser simple lector a ser alhora redactor. La informació es converteix en conversa perquè l'usuari esdevé el protagonista. La informació en la web 2.0 és més horitzontal i democràtica.

En el terreny educatiu les **TIC** (tecnologies de la informació i la comunicació) representen un nou potencial que pot molt bé facilitar l'aprenentatge dels estudiants i promoure una millora vertadera en els plantejaments educatius més tradicionals. Poden ser un element facilitador de l'aprenentatge i motivador per tal que l'alumne esdevinga aprenent actiu.

Fa només 4 cursos escolars un grapat de professors pioners va començar a introduir els blocs en l'àmbit escolar, de manera que

avui trobem tres plataformes educatives des de les administracions autonòmiques: Educastur (Astúries), Arablog (Aragó), XtecBlocs (Catalunya). Hi van veure ràpidament el bloc (o *blog*) com un mitjà de comunicació que enriqueix les interaccions entre els alumnes, amb el professor i, sobretot, afavoria aprenentatges actius. El bloc és hereu de la premsa escolar i de la correspondència entre centres.

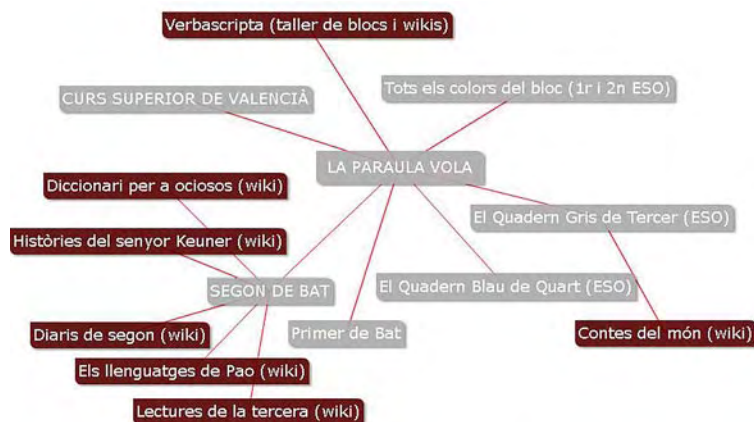
La diversitat de funcions i usos que pot adoptar és ampla: des de la informació de recursos de tota mena fins a la interacció en investigacions grupals. A més integra diverses aplicacions que contribueixen a elaborar textos en què intervenen diferents llenguatges: fotografies, vídeos, àudio, mapes conceptuals, línies del temps, presentacions... a més de l'escriptura. D'aquesta manera, l'escriptura de blocs permet ampliar els objectius des de l'ús de textos per a interactuar en la vida diària fins a la creació de **textos multimèdia**.

L'ús de blocs a l'ensenyament no suposa *per se* un canvi o un millora educativa si no tenim molt clares les metes educatives i adequem aquest nou recurs als objectius de la nostra programació. El professor que s'inicia amb aquesta nova ferramenta haurà de conèixer les principals utilitats que pot manejar i explorar les aplicacions que poden tenir a classe. Hi ha molts blocaires que mostren el seu treball de classe, les seues propostes i els recursos que fan servir dia a dia en els seus blocs. Es tracta d'un repte, d'una experiència d'investigació apassionant que incentiva tant al professor (hi troba cooperació, *feed-back*, suport, consells, eines...) com a l'alumnat (el treball que hi fa esdevé públic i el document que publique haurà de ser adequat a les normes de la interacció formal en internet), coherent en la informació i en la citació per enllaços, i cohesionat.

En el meu cas, els dos anys d'experimentació que duc a terme amb blocs i wikis he trobat sempre satisfaccions de tota mena. El mitjà m'ha permès interactuar amb altres col·legues i m'ha retornat el desig de la innovació pedagògica en un camp que té gran interès social: **investigar** la integració de les TIC en l'aula de secundària. També he comprovat un major interès en l'alumnat per treballar amb textos multimèdia i per fer servir internet per a produir textos formals i per a comunicar-se. Un guru de la UJI, a Castelló, ha prescrit en dos anys el declivi dels blocs a la blogosfera educativa però trobe que va molt errat. Malgrat les transformacions ràpides en els mitjans de comunicació (mòbils, televisió, internet), el que roman en essència és la necessitat i la qualitat de la comunicació humana, siga pel mitjà que siga. A la web 2.0, caracteritzada per les **xarxes socials** –on els alumnes ja estan immersos amb el xat, l'e-mail, el fotolog, els fòrums, etc.–, li seguirà en breu termini la **web 3.0** –web semàntica i de microformats– on l'alumnat nostre haurà d'exercir una mirada crítica més gran per a seleccionar adequadament la informació i prevenir-ne la manipulació que s'acosta.

Per això el professorat ens hauriem d'aprofitar de la web i actualitzar-nos per tal d'ensenyar als estudiants a interpretar i usar els diversos mitjans d'expressió. La «**innovació oberta**» és un fet assequible a través dels cursos, els tallers i l'intercanvi que la web 2.0 forneix.

Juan Freire, professor de la Universitat d'A Coruña, ens regalà a Santiago, durant el III Encuentro Edublogs, una ponència magistral titulada «Cultura digital en educació: de les persones a les organitzacions». Començà per preguntar-se com navegar per l'exuberància informativa. Hi va sostenir que el coneixement és un flux distribuït, no un *stock*. Hi ha d'haver comissaris digitals per al filtrat, l'agregació i la remescla del coneixement, per això els professors tenim avui un nou paper: esdevenir consultors i facilitadors d'informació i aprenentatge, dissenyadors de mitjans, moderadors virtuals i avaluadors continus. Els estudiants tindran el paper de col·laboradors entre ells i amb el professorat en un aprenentatge actiu. Però aquest nou paradigma planteja limitacions a les institucions a causa del rebuig dels usuaris, per absència d'incentius i per aversió a la innovació entre el professorat. Per a enderrocar la resistència Freire proposava expandir aquesta nova cultura del coneixement adquirint capacitats tecnològiques i cultura col·laboradora. La web 2.0 es generalitzarà en l'àmbit educatiu si l'administració s'implica radicalment, i si es deixa que el professorat i l'alumnat exploren i adapten les noves ferramentes i s'integren així les experiències exitoses. A més, caldrà crear organitzacions com a plataformes obertes per a compartir aquesta mena de coneixements.

Blocs i wikis d'Antoni de la Torre
IES "Joanot Martorell" de València

Per acabar la introducció, voldria suggerir que la manera com podeu continuar amb aquesta lectura és davant del vostre ordinador. Ara seguirem un recorregut pels principals blocs i wikis que he obert amb el fi de presentar una mena de **blocbiografia** que recorre els dos anys d'experimentació didàctica en l'àrea de valencià amb alumnes de 3r ESO i de 2n de batxillerat. Seria interessant que obríreu el vostre navegador i us endinsàreu en les adreces web que vaig citant per descobrir de primera mà els exemples relacionats. El primer requisit per a albirar les possibilitats que blocs i wikis forneixen a la pràctica docent consisteix a visitar-ne uns quants i a llegir els comentaris i les activitats que el professorat planteja. El primer dels blocs té una vocació didàctica gran, sobretot en la difusió de models de blocs i wikis, i de recursos que s'hi poden emprar. Us desitge una bona navegació plena de suggeriments.

2. ELS BLOCS

2.1. Bloc de professor: *La Paraula Vola* (juliol de 2006)

<http://laparaulavola.blogspot.com>

Subtítol: Didàctica de la llengua amb les TIC

L'he destinat a comunicar les meues reflexions sobre educació i metodologia en l'àrea de la llengua, sobre les TIC aplicades a l'àrea. Intente mostrar algunes activitats de classe o reflectir-ne alguna d'aliena. La meua assistència a trobades, cursos, xarrades i tallers queda també palesa en ressenyes com ara la de «Nouvinguts», l'experiència amb Juan Vaello en la conferència «Com fer classe als que no en volen», o les trobades d'Edublogs a Ayerbe i Santiago, on he après molts recursos sobre l'aplicació de les TIC a l'aula, o bé en la presentació del llibre de Toni Mollà, *Quina política lingüística*. Aquest bloc el vaig crear per tal de comunicar-me amb els blockaires de llengua i compartir recerques didàctiques que usaren també blocs, wikis i *moodles* en l'ensenyament. Els primers temptejos de fa dos anys els podeu llegir si busqueu en la barra lateral «Arxiu d'escrits al bloc», en *juliol 2006* (13). Aquell primer mes d'experimentació vaig anar fent proves amb la introducció de fotos, de diaporames i de vídeos, un dels quals vam enregistrar amb els alumnes d'audiovisuals: «No creus que el mòbil t'està tornant imbècil?». Fixeu-vos també en els diaporames que repleguen imatges de les exposicions de Carles Cano al voltant de la poesia visual «Po(e)mes i bro(e)mes» o la de «Cartes de Carles Cano» treball amb el joc de cartes de la baralla: material susceptible de servir de base per a activitats de creació.

Si retrocedim a la pàgina principal podem examinar algunes entrades publicades recentment en l'ordre cronològic invers, típic dels blocs (des de juliol passat): les quatre ressenyes que descriuen la meua experiència al III Encuentro Edublogs a Santiago, on aborde les ponències, els tallers i les comunicacions destacables; hi ha el tema sobre nouvinguts, la poesia

multimèdia, el congrés d'interacció comunicativa de València, el II Premi Espiral de blocs educatius, i més avall comente una experiència de debat a classe de llengua amb adults sobre l'estàndard valencià on explique la seqüència i aporte un article personal sobre la planificació del debat a classe. A més s'inclou la gravació de cada participació i la conclusió, de manera que els alumnes puguin sentir-se i detectar errades en l'expressió a fi de corregir-les conscientment.

Quan es descobreix alguna informació útil a la web, solem donar-ne notícia immediata. Per exemple, mireu els descobriments recents. Un premi literari en la web, on es va confeccionant el relat pas a pas amb l'ajuda d'assessors: **Secundèria**; una web que conté més de cent poemes musicats de la nostra literatura. Més avall cite el documental «Una classe dividida», de gran interès pedagògic. El coneixeu? Aborda l'enfocament socioafectiu de l'ensenyament per mitjà d'una experiència pionera (1970) als EUA; més avall comente una seqüència didàctica d'una visita a Barcelona, feta per alumnes immigrants en l'aula d'acollida i explicada per la professora amb una presentació d'imatges, text i música; més avall faig la ressenya del primer llibre que aborda en concret l'àmbit que tractem ací: *Usos educatius dels blogs*, de F. Balagué i F. Zayas. Algunes experiències de classe que cite en aquest bloc són la lectura dramatitzada de fragments de l'obra de Dario Fo *Ací no paga ni déu*, on incloc la gravació dels alumnes, o bé descriu l'activitat amb els monòlegs per a treballar l'expressió oral.

– Una manera d'identificar ràpidament el contingut d'un bloc és parlar-ne en l'apartat de temes publicats (també anomenat «etiquetes» o «categories») que classifiquen amb un mot clau els diversos continguts que s'hi aborden. Pel gener vaig decidir centralitzar a la barra lateral en una entrada quaranta utilitats i recursos que es poden fer servir al bloc i amb els quals ampliïem les possibilitats d'expressió multimèdia. Avui sobrepassen la setantena. La barra lateral del bloc té la missió de mostrar, a més, el grapat de blocs, wikis, webs i recursos seleccionats i catalogats per nosaltres a fi de difondre'ls i de consultar-los permanentment. D'aquesta manera podem establir interacció amb els autors, deixant comentaris en els blocs favorits, dels quals extraïm idees.

2.2. Bloc d'aula: *Segon de Bat* (setembre de 2006)

<http://segondebat.blogspot.com>

Subtítol: E-quadern per a l'expressió escrita de 2n de batxillerat

Les categories o temes del bloc en defineixen la finalitat. Quines són aquestes?

- Eixides (13)
- Excursió a Elx (11)
- Propietats textuais i guia del comentari (8)

- Comentaris elaborats (6)
- Textos per comentar (6)
- Literatura i lectures (5)
- Morfosintaxi (5)
- Actes culturals (4)
- Varis (4)
- Programació del curs (2)

Volia que els alumnes de segon de batxillerat hi participaren amb comentaris i al principi vaig pensar que també podrien redactar entrades al bloc però de seguida ho vaig desestimar perquè necessitava experimentar primer la interacció que els suggeria aquest mitjà. Així doncs, vaig marcar tres activitats que havien de respondre a l'apartat de comentaris; calia que expressaren l'opinió de la lectura d'un llibre de Voltaire, i d'un parell d'articles d'opinió. Si pitgeu en temes del bloc: «Literatura i Lectures» i aneu a l'entrada inferior: «L'ingenu, un conte detergent» veureu que hi ha uns quants comentaris d'alumnes. Aquesta va ser la primera vegada que hi van participar valorant una obra de forma pública. Una última activitat que vull destacar d'aquest bloc és l'excursió a Elx que vam organitzar per veure la ciutat i la Dama. Pitgeu en temes «Excursió a Elx». Tardarà una mica a carregar-se. Mireu des de baix en amunt la seqüenciació del projecte i la diversitat de treballs que van elaborar els alumnes. La baixada a Elx fou intensa perquè hagueren de realitzar moltes activitats que podeu veure. Al cap d'un mes de l'excursió em van enviar els seus treballs definitius i els vaig publicar en el bloc. Fixeu-vos en la diversitat de suports: sonors, audiovisuals, powerpoints, treballs escrits, diaporames. Els treballs foren xicotetes investigacions, transcripció i reproducció d'entrevistes, impressions, fotografies comentades... un ventall de possibilitats creatives on la llengua és també el suport de comunicació. L'experiència els va agradar molt, van aprendre molt de la ciutat i els seus habitants per mitjà del contacte directe.

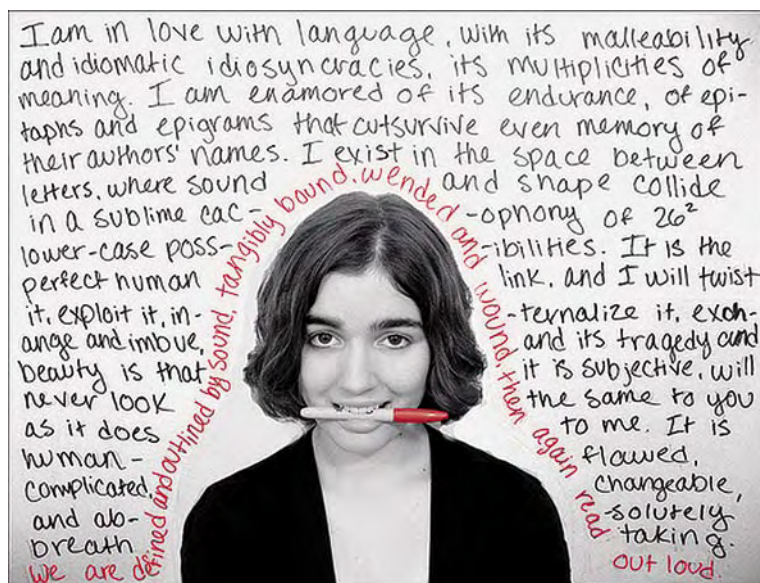
Pel que fa a la resta el contingut, ja veieu, es tracta d'oferir teoria de gramàtica textual i de sintaxi, de presentar anàlisis de textos, d'articles i fragments assagístics per comentar. També s'hi reproduïxen models textuais dels mateixos alumnes. En aquest bloc d'aula he deixat al marge la interacció amb l'alumnat i he passat a l'ús del wiki per a la creació i producció escrita, assumpte que aborde més avall.

2.3. Bloc d'aula: *Curs superior de valencià* (octubre de 2006)

<http://curs-superior.blogspot.com>

Subtítol: Bloc compartit per a comunicar-nos i crear amb el llenguatge... aprenentatge.

Fou ideat per a suggerir a alumnes adults del curs superior de valencià (certificat de mestre de valencià) la recerca de material del currículum en la web, de manera que n'aportaren una selecció d'articles i exercicis i els compartiren amb tots els alumnes. Els últims mesos hem publicat models textuais que ells elaboren i jo revise: ressenyes de llibres, respostes a preguntes d'examen, treballs d'investigació de literatura i sociolingüística... Entre l'alumnat i el professor s'ha construït una base de dades suficient per a practicar la matèria i esdevenir autoaprenents. S'ha reorganitzat en la barra lateral tots els documents que s'inclouen al llarg del bloc: textos de gramàtica, lèxic, fraseologia, literatura, legislació, normativa, presentacions powerpoint, exercicis autocorrectius...

3. ELS WIKIS

3.1. Què és un wiki?

Segons la Viquipèdia, els termes **wiki** i **wikiwiki** s'utilitzen per identificar un tipus de documents d'hipertext i el programari col·laboratiu que s'utilitza per crear-los. Un **web wikiwiki** és un sistema que permet crear documents wiki de manera col·lectiva, utilitzant un navegador web. Normalment es fa servir el terme **wiki** en dos casos: s'anomena **wiki** al sistema d'edició, i **pàgina wiki** cada pàgina individual.

Wiki wiki vol dir 'ràpid' en hawaïà. Aquest nom reflecteix la principal característica dels sistemes **wiki**: **la creació ràpida de documents interconnectats mitjançant la col·laboració d'un grup de persones que pot afegir noves pàgines wiki o editar les existents.**

Molts projectes són oberts al públic en general, accessibles per a qualsevol que dispose de connexió a Internet, i permeten fer edicions sense cap mena de filtre previ.

3.2. Contes del món (2006)

<http://contesdelmon.wikispaces.com>

Fa dos cursos escolars vam obrir aquest wiki on alumnes de 3r d'ESO repleguen i narren contes d'arreu del món amb la finalitat que s'explica en la pàgina «B. Presentació»:

Hi ha dues finalitats en aquest projecte: la primera la formen l'exercici de selecció, revisió i transcripció correcta d'un text amb la consegüent anàlisi del contingut i la publicació en aquest mitjà. La segona finalitat és la de l'aprenentatge memorístic i l'exercici oral de narració davant els companys de classe, amb la gravació en MP3 i possible publicació en el wiki. Amb aquest exercici posem en joc el desplegament de diverses habilitats (socials, culturals, lingüístiques...) que faciliten l'adquisició d'un llenguatge més ric i precís alhora que literari i correcte. Cada any s'amplia el wiki amb les noves aportacions de l'alumnat.

3.3. Diccionari per a ociosos (2006)

<http://diccionariperaociosos.wikispaces.com>

També fa dos cursos vam proposar un wiki per a 2n de batxillerat on l'alumnat escriguera dos textos de creació a l'estil de les entrades de Fuster, després d'haver llegit l'assaig *Diccionari per a ociosos*. No tots van fer l'activitat, ja que era lliure, però els qui ho van intentar, van mostrar, amb diferent fortuna, la maduresa de la seua lectura imbuint-se de l'estil dialogat i escèptic de l'autor de Sueca. Els temes eren lliures. A la presentació del wiki explique:

Els recursos lingüístics de Fuster generen sovint una polifonia més o menys irònica, típica de l'assaig i la conversa, però l'estil n'és únic. Imitar-ne l'estil que brolla del llibre *Diccionari per a ociosos*, és un exercici sa, saludable, detergent –terme que ell va encunyar–. Ens acosta més, si cap, al discurs fragmentat, seqüencial, organitzat, intertextual, crític, digressor, variat, ric... i estimulante. Per aquest motiu vam proposar als alumnes de segon de Batxillerat que redactaren dues entrades imitant el *Diccionari fusterià*, o que, si més no, s'acostaren a la manera de pensar i d'expressar-se de l'assagista de manera distinta al resum i la valoració de l'obra que els tocava llegir en la segona avaluació. Considerem que aquesta activitat ha suposat més que una simbòlica aportació a l'aprenentatge lingüístic de l'alumnat. Expressar en públic reflexions d'aquesta mena, sent conscients de la imatge personal que s'hi dona, és una gosadia de la qual molts són conscients després d'haver-se llegit en aquest espai. Els escrits personals guanyen dimensió en publicar-se. Serà interessant comprovar més tard els ecos provocats amb les lectures

encreuades entre els autors i la necessitat de l'expressió adequada i de l'estil propi, descoberta després. Sense entrar en valoracions personals, els seus treballs són meritoris generalment. Amb diversa implicació en la tasca i fortuna en el resultat han plasmat allò que l'inconscient, les pròpies lectures i l'empremta del *Diccionari* els ha espentat a escriure.

3.4. Històries del senyor Keuner (2007)

<http://senyorkeuner.wikispaces.com>

A l'última avaluació del curs 2006-07, l'alumnat s'havia engrescat a escriure en un wiki, i vam obrir-ne un sobre la darrera lectura del curs: el llibre de Bertolt Brecht *Històries del senyor Keuner*, de l'editorial 3 i 4. La proposta era la següent:

Per a abordar la lectura de Bertolt Brecht *Històries del senyor Keuner* realitzarem diverses activitats que es presentven a les propostes didàctiques del llibre publicat per Edicions 3 i 4 (1993) i realitzades per Anacleto Ferrer i Marc Granell. La vostra participació haurà de respondre lliurement en aquest wiki una de les qüestions de recerca o crítica que s'hi plantegen i, finalment, completareu amb un únic aforisme, o anècdota o paràbola, a l'estil brechtí, la vostra participació. Per tant, us sol·licitem dues col·laboracions diferents.

Val a dir que de l'última lectura buscàvem que l'alumne investigara en la web i citara, resumira o enllaçara les seues troballes significatives a fi de situar l'obra brechtiana en el seu context històric. A més, afegíem encara la part de creació, més complicada que amb Fuster, d'imitar Brecht ideant aforismes –la majoria els van copiar–, anècdotes i paràboles. El resultat no va tenir la mateixa qualitat que l'anterior wiki, però el relat de Brecht, malgrat la seua dificultat, els va commoure una vegada va quedar contextualitzat.

3.5. Diaris de segon (2007-08)

<http://diarisdesegon.wikispaces.com>

A l'inici d'aquest curs escolar vaig plantejar-me l'aspecte de l'alfabetització digital als alumnes de segon de batxillerat. Per a mi, açò consisteix a exercir la selecció crítica de la informació que les diverses fonts d'internet forneixen. Després cal aprendre a elaborar-la, a citar-la amb enllaços (l'hipertext), a il·lustrar-la amb fotos al·lusives, etc. La plataforma wiki ens ajuda a centrar-nos en el contingut, més que en el disseny. Per això els alumnes van obrir-se cadascú una pàgina o més en *Diaris de segon*, a fi d'introduir exemples dels seus aprenentatges. L'experiència la vam seguir a l'aula d'informàtica, una hora per setmana, durant quatre mesos. Els resultats, desiguals, introduïren l'alumnat en la manera formal d'expressar-se en la web 2.0. Alguns progressaren fins al punt que van encetar un bloc també.

3.6. Els llenguatges de PAO (2007)

<http://llenguatgesdepao.wikispaces.com>

Aquest curs vaig fer l'experiment de realitzar un examen a través d'internet en l'aula d'informàtica. Vaig presentar en un wiki les preguntes d'un control de lectura (un grapat a triar-ne quatre), perquè l'alumnat les responguera durant l'hora de classe. Vaig crear una pàgina per alumne on havia de contestar cinc de les vint-i-una preguntes possibles. D'aquesta manera no es col·lapsa el lentíssim servidor de Conselleria ja que cadascú escriu en una pàgina diferent.

3.7. Lectures de la tercera (2008)

<http://lecturesdelatercera.wikispaces.com>

En la darrera avaluació d'aquest curs l'alumnat de segon de batxillerat va fer una lectura lliure que vam valorar per mitjà d'un treball de resum i comentari dirigit que van presentar en aquest wiki:

Aquest espai s'ha creat amb la finalitat que publiquen els treballs de lectura de la 3a avaluació. Entre tots llegireu dinou títols diferents d'autors reconeguts, des dels valencians Escartí, Torrent, Domínguez, Blasco Ibáñez, Coves... fins als més universals, Austen, Wilde, Steinbeck i Orton. Un panorama suficient per a endinsar-s'hi i compartir les troballes que hi feu amb els vostres companys.

4. CONCLUSIONS

El treball exposat és el punt i seguit d'una manera de treballar amb l'ensenyament del valencià en secundària. Encara no hem abandonat els llibres de text, però la decisió està a les envistes. A l'últim trimestre hem fet un taller bàsic de blocs i wikis a l'institut on una vintena de col·legues han après a crear-los i manejar-los per tal d'introduir activitats en la seua programació (vegeu: <http://verbascripta.googlepages.com>). El departament de valencià ha obert un bloc per nivell on, a partir del curs 2008-09, apareixeran activitats de classe i treballs de l'alumnat. També es buscarà la interacció amb ells mitjançant l'espai de comentaris a les entrades. Un altre recurs aprofitable serà la introducció de fòrums de discussió al voltant de la vida a l'institut. És probable que ho duguem a terme amb la plataforma *moodle*, car presenta unes possibilitats molt vastes en el terreny educatiu.

Felipe Zayas, a l'article «El lugar de los blogs...», conclou que blocs –i wikis– com a gestors de continguts molt fàcils d'usar poden ser incorporats a l'aula perquè l'escriptura tinga sentit com a activitat social i per a construir i compartir el coneixement de manera cooperativa. Els blocs demanen al professorat una reflexió i experimentació sobre les característiques d'aquesta nova pràctica discursiva. Amb el bloc es disposa de motius per a escriure, per a llegir, per a compartir informació

i coneixement. Permet reflexionar sobre les normes lingüístiques i socials d'aquest nou àmbit i, quan escrivim o fem escriure en internet d'una manera reflexiva, integrem alhora les TIC en les nostres àrees de coneixement i contribuïm a l'alfabetització digital i al desenvolupament de les competències digitals.

BIBLIOGRAFIA

BALAGUÉ, Francesc i ZAYAS, Felipe, *Usos educatius dels blogs. Recursos, orientacions i experiències per a docents*, Universitat Oberta de Catalunya, col. «dossiers did@c-TIC's», Barcelona, 2008

RODRÍGUEZ GONZALO, Carmen (ed.), *La lengua escrita y los proyectos de trabajo. Propuestas para el aula*, Universitat de València, col. «Perifèric Edicions», València 2008.

— «El lugar de los blogs en las áreas de lenguas», Felipe Zayas.

PÉREZ ESTEVE, Pilar i ZAYAS, Felipe, *Competencia en comunicación lingüística*, Alianza Editorial, Madrid, 2007.

SÁEZ, Francisco Javier, *100 propuestas de escritura con los blogs*, publicat en: <http://javiorsaez.bubok.com>.

